

Kadınlarda Rol-Model Seçimini Etkileyen Faktörler: Tokat İli Örneği

Esen ORUÇ BÜYÜKBAY¹

Yrd. Doç. Dr.
esen.orucbuyukbay@gop.edu.tr

¹Gaziosmanapaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, 60240 TOKAT

²Cumhuriyet Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, SİVAS

Rüveyda KIZILOĞLU¹

Ar.Gör.
ruveyda.kiziloglu@gop.edu.tr

Ziya Gökalp GÖKTOLGA²

Doç. Dr.
goktolga@cumhuriyet.edu.tr

Özet

G.Tarde, bütün sosyal olayların temelinde bağlılık, hayranlık ve benimseme şeklinde görülen taklidin yer aldığını savunmuştur. Modernleşme ile birlikte, toplumsal iletişim vasıtaları olan basın-yayın, sinema, radyo-televizyon eski yüzyılların yakın iletişimi yerine bütün dünyayı saran bir uzak iletişim yaratmışlardır ve bu da taklit duygusunu dünya ölçüsünde genişletmiş bulunmaktadır.

Bu araştırmada, kadınların birey olarak rol-model seçimlerinde hangi faktörlerin (bazı sosyo-demografik özellikler) ve hangi araçların (aile, sosyal çevre ya da toplumsal iletişim vasıtaları) etkili olduğunun, kırsal ve kentsel köken karşılaştırması yapılarak incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu amaçla Tokat İli kent merkezinde, 325 kadınla yüz yüze görüşülerek anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu şekilde elde edilen veriler araştırmanın ana materyalini oluşturmuştur.

Anahtar Kelimeler: Rol Model, Rol model seçimi, Kadın, Multinomial logit model

Factors Affecting Role-Model Choice in Women. The Case of Tokat City

Abstract

G. Tarde advocates that imitating takes place in the form of loyalty, admiration and adoption on the basis of all social events. Along with modernization, media, cinema, radio and television, which are means of social communication, have created a remote communication surrounding the whole world substituting the close communication of former centuries and this, in turn, has expanded the sense of imitating on a worldwide scale.

This study aimed at investigating the factors (some socio-demographic characteristics) and the means (family, social environment or social communication means) affecting women as individuals in their choice of role-model by making a comparison of rural and urban origins.

For this purpose, a survey was conducted through personal interviews with 325 women in Tokat city center. The data obtained in this way made up the main material of the study.

Key Words: Role-Model, The choice of role-model, woman, Multinomial logit model

1. Giriş

İngilizcede “role model” olarak yer alan terim, Türkçe olarak “örnek alınan” şeklinde ifade edilmektedir. Rol model kavramının sosyalleşme ve öğrenme süreci üzerindeki etkinliği ile ilgili çalışma ya da araştırmaların daha çok çocukluk ve ergenlik dönemini ele aldığı görülmektedir. İleriye dönük sosyalleşme süreci içinde çocukların genellikle takdir ettikleri, saygı duydukları kişileri kendilerine model aldıkları, onlara özendikleri ve davranışlarını taklit ettikleri belirtilmektedir. Çalışmalarda, sosyalleşme sürecinde rol model seçmenin öğrenme açısından oldukça önemli olduğu ifade edilmektedir. Çocukluk ve ergenlik döneminde daha fazla olmakla birlikte, insanlardaki doğal “taklit içgüdü ve eğilimi”nin hayat boyu devam eden sosyalleşme sürecinde önemli fonksiyonları yerine getirdiği belirtilmektedir (Ergün, 1994; Kaya ve Tuna, 2008).

Literatür bilgilerine göre, sosyal davranışlar, nesilden nesile sessizce geçen kültür ve gelenekler genelde iradî değildir; taklit ve benimsemeye dayanmaktadır. Uzun süren taklidin yanı sıra taşkınlık, gülmek, neşelenmek, ağlamak gibi hallerde de kısa zamanda yayılan içgüdüsel bir taklit vardır. Uysallık ve itaate oldukça yakın olan taklit duygusu, “moda” dediğimiz sosyal olayda da görülmektedir. Moda, sadece giyinmek ile ilgili olmaktan da çıkmış; sanatta, kültürde, düşünce, insan davranışı belirleyen her şeyde görülmeye başlamıştır. Moda, fertler arasında görülen bir olay olduğu halde, kısa zamanda bütün toplumu, hatta dünyayı saran bir sosyal olay olup çıkmaktadır. G.Tarde, bütün sosyal olayların temelinde bağlılık, hayranlık ve benimseme şeklinde görülen taklidin yer aldığını savunmuştur (Ergün, 1994; Kaya ve Tuna, 2008).

Modernleşme ile birlikte, toplumsal iletişim vasıtaları olan basın-yayın, sinema, radyo-televizyon eski yüzyılların yakın iletişimi yerine bütün dünyayı saran bir uzak iletişim yaratmışlardır ve bu da taklit duygusunu dünya ölçüsünde genişletmiş bulunmaktadır (Ergün, 1994). Kitle iletişim araçlarının özellikle çocukların sosyalleşmesi ve toplum hayatı üzerindeki etkilerinden söz eden çeşitli araştırmalar bulunmaktadır (Öztürk, 2004; Tümkün, 2007; Kaya ve Tuna, 2008). Bugün yalnız çocuklar değil yetişkinler içinde kitle iletişim araçlarının sosyalleşme, farkında olma, öğrenme gibi bir çok açıdan olumlu ve olumsuz etkilerinden söz edilebilir.

Örnek alma ya da rol model seçme konusunda kitle iletişim araçlarıyla beraber, yakın çevre de kişi birey için bir seçin alanı oluşturabilmektedir. Bireyler genelde yaşadığı topluma uygun davranış modelleri sergilemekte, doğuştan kendisine verilen ya da sonradan edindiği bazı rollerin gereğini yerine getirmektedir. Sosyolojik açıdan toplumsal kişilik, bireyin oynadığı bütün rollerin toplamı olarak tanımlanmaktadır (Tezcan, 1985).

Kitle iletişim araçları ya da yakın çevreden bireyin rol-model seçmesi eğitim ve sosyalleşmenin bir parçası ya da bir yolu olarak değerlendirilmektedir. Örgün ya da yaygın olsun, doğrudan eğitim amaçlı süreçlerde bireye amaca uygun olarak genellikle iyi yönde davranış değişikliği sağlayacak bilgi ya da deneyimler aktarılmaktadır. Oysa kişinin sosyalleşmesinde ya da eğitiminde, etkisi kişilere, toplumlara ya da durumlara göre değişmekle birlikte, yeri olan rol-model alma yoluyla öğrenmede, davranış değişikliğinin yönü her zaman istenen yönde olmayabilmektedir. Burada alınan rol-modelin kim ya da hangi kişilik özelliği olduğu önem taşımaktadır.

Gerek dünya ve gerek ülke ölçütünde olmak üzere, bugün kadınların eğitim, yaşam kalitesi, bireysel haklar ve diğer birçok açıdan, buldukları noktadan daha üst düzeylere çekilmesi yönünde çabalar artarak devam etmektedir. Gelişmekte olan ülkeler, bu ülkelerin gelişmemiş bölgeleri ve bu bölgeler içinde özel yeri olan kırsal alan için bu çabaların önemi bir kat daha fazladır.

Özetlenmeye çalışılan bilgiler ışığında, kadınların sosyalleşme, öğrenme, kendini geliştirme ya da yaşamına ilişkin karar vermelerinde herhangi bir rol model seçip seçmemeleri ya da seçtikleri rol modelin özelliğinin etkili olabileceği varsayılabilir. Bu varsayma dayanılarak, kadınların çevrelerinde onları daha iyi noktalara ulaştırabilecek özellikleri taşıyan rol modellerin olmasının, çözüme ilişkin çıkış noktaları oluşturabilir. Bu varsayımlardan yola çıktığında, onların yaşam serüvenleri içinde rol model seçimleri üzerine yapılacak araştırmaların aydınlatıcı olabileceği düşünülmüştür.

Bu çalışmada, kadınların yaşam süreçleri içerisinde kendilerine herhangi bir rol-model seçip seçmediklerini, seçmişlerse ne tür bir özelliği örnek olarak önlerine koydukları, bu seçimde hangi faktörlerin (bazı sosyo-demografik özellikler) ve hangi araçların (aile, sosyal çevre ya da toplumsal iletişim vasıtaları) etkili olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Tokat İli kent merkezinde yürütülmüş olan araştırmada, rol model seçiminde kır ve kent arasındaki farklılık da ortaya konmak istenmiştir. Araştırma kent merkezinde yürütülmüş olmakla birlikte, kadınların doğup, büyüdüğü yerleşim biriminin kırsal ya da kentsel alan olup olmadığı bu amaçla değişkenler arasında dahil edilmiştir.

2. Materyal ve Yöntem

Bu çalışmada, Tokat İli kent merkezinde ikamet eden kadınlarla, yüz yüze görüşme sonucunda elde edilmiş yatay kesit verileri kullanılmıştır.

Araştırmanın örnek hacmi, ana kitlenin en iyi düzeyde temsil edebilecek örnek sayısının belirlenmesi için oransal yaklaşımdan yararlanılmıştır (Newbold, 1995).

$$n = \frac{N * t^2 * p * q}{N * d^2 + t^2 * p * q}$$

n=örnek büyüklüğü (325) (TURKSTAT, 2010), N=popülasyon büyüklüğü, t=%96 (cetvel değeri: 1.96), d=hata oranı (0.058), p=rol model alma olasılığı (0.50), q= rol model almama olasılığı (0.50) (Yamane, 2001).

Multinomial logit regression, bağımlı değişken ikiden daha fazla ve nominal olduğu zaman kullanılır (Greene 1998). Multinomial logit model; bağımsız değişkenlerin sıralama içermeyen bağımlı değişken üzerindeki etkisini bir bütün olarak aynı anda ölçmede kullanılır (McFadden, 1972; Greene 2011).

Multinomial logit model kullanmanın bir faydası; her bir kategorinin marjinal etkisinin ortak değişkenlerin bir fonksiyonu olarak; bir referans kategori ile ilişkilendirerek modellenmesidir (Fujimoto 2003).

Araştırmada Tokat İli kent merkezinde ikamet eden kadınların rol-model seçmelerini etkileyen sosyo ekonomik faktörleri multi logit modeli kullanılarak analiz edilmiştir. Bu amaçla kadınların rol model seçimi (herhangi bir rol-model almayan, toplumsal normlara göre iyi insan niteliklerini rol model alan ve toplumsal statü ve başarı özelliklerini rol model alan) modelin bağımlı değişkeni olarak seçilmiştir. Toplumsal normlara göre iyi insan olma özellikleri içerisinde, iyilik severlik, samimiyet, saygılı olma, adil olma, cömertlik, tutumluluk, güvenilirlik, dürüstlük, nezaket, sevgi dolu olma, aileye bağlılık, olumlu düşünme, sorumluluk sahibi olma, anlayışlı olma gibi kişilik özellikleri yer almaktadır. Toplumsal statü ve başarı özellikleri içerisinde ise, zenginlik, başarı, liderlik, azim, ünlü olma, ileri görüşlü olma, saygınlık, etkili konuşma, ikna yeteneği, çalışkanlık, gibi nitelikler sıralanmıştır.

Modelin bağımsız değişkenleri ise; yaş, gelir, medeni durum, eğitim durumu, doğduğu yerleşim birimi, büyüdüğü yerleşim birimi, yaşadığı yerleşim birimi, televizyon izleme alışkanlığı, hiç aksatmadan izlenen programlar, meslek, gazete-dergi okuma sıklığı, okunan gazete-dergi türü, kitap okuma sıklığı ve okunan kitap türüdür. Modeldeki bağımlı ve bağımsız değişkenlerin bazı istatistiksel ve tanımları çizelge 1'de gösterilmiştir.

Çizelge 1. Modelde Kullanılan Değişkenler ve Gruplara Göre Özellikleri

Değişkenler ve Tanımlanması (n=325)	Frekans	%	Ortalama	SD
			0.82	0.83
Rol Model Seçimi	0: Herhangi bir rol-model seçmeyen 1: Toplumsal normlara göre iyi insan niteliklerini rol model alan 2: Toplumsal statü ve başarı özelliklerini rol model alan	147 90 88	45.23 27.69 27.08	
Yaş	1: 18-30 2: 31-40 3: 41- 50 4: 51- +	142 115 51 17	43.69 35.39 15.69 5.23	1.82 0.88
Medeni Durum	1:Evli 2:Bekar 3:Diğer	230 79 16	70.77 24.31 4.92	1.82 0.51
Eğitim Durumu	0:Okur-Yazar Değil 1:Okur-Yazar 2:İlkokul Mezunu 3:Orta Öğretim Mezunu 4:Lise Mezunu 5:Ön Lisans- Lisans ve Lisansüstü Eğitim	10 16 45 45 110 99	3.07 4.92 13.85 13.85 33.85 30.46	3.62 1.34
Gelir	0: - -1000 1:1001 - 2000 2: 2001 - 3000 3: 3001 - 5000 4:5001 - +	82 144 45 45 9	25.23 44.31 13.85 13.85 2.76	1.25 1.07
Doğduğu Yerleşim Birimi	1:Köy-Kasaba 2:İlçe 3:Kent 4:Büyük Kent	88 100 104 33	27.08 30.77 32.00 10.15	2.25 0.97
Büyüdüğü Yer	1:Köy-Kasaba 2:İlçe 3:Kent 4:Büyük Kent	65 94 126 40	20.00 28.92 38.77 12.31	2.44 0.95
Son bir yıldır yaşadığı yer	1:Köy-Kasaba 2:İlçe 3:Kent 4:Büyük Kent	15 34 251 25	4.62 10.46 77.23 7.69	2.88 0.59
TV İzleme Alışkanlığı	0:Hiç TV izlemeyen 1:Çok Nadir İzleyen 2:Belli Birkaç Program İzleyen 3:Aksamları Sürekli İzleyen 4:Bütün Gün İzleyen	2 9 72 99 143	0.62 2.77 22.15 30.46 44.00	3.14 1.09
Hiç Aksatmadan İzlediği Programlar	0:İzlemeyen, Yerli-Yabancı Dizi, Yerli-Yabancı Film, Magazin, Müzik-Eğlence Prog., Yemek Prog. 1:Söyleşi, Sabah Kuşağı prog., 2:Belgesel, Sağlık, Haber, Politik söyleşi,Haber vorumu, ekonomi, spor, Bilgi Yarışmaları	286 15 24	88.00 4.62 7.38	0.19 0.55
Meslek	0:Sosyal güvencesi olmayan bir işte, geçici çalışıyor, ev hanımı 1:Sosyal güvencesi olan bir işte ve düzenli çalışıyor	208 117	64.00 34.00	0.36 0.48
Gazete-Dergi Okuma Sıklığı	0:Okunmayanlar 1:Sadece Eline Geçince Okuyanlar 2:Altı ayda ya da daha nadir okuyanlar 3:Haftada Bir Kez 4:Haftada Birkaç Kez 5:Her Gün	137 51 11 18 60 48	42.15 15.69 3.39 5.54 18.46 14.77	1.87 1.99
Gazete Dergi Türü	0:Okunmayanlar, Magazin Haberleri 1:Günlük Yaşam hb., Sağlık-Kişisel Bakım Yazıları, Ey Uğraşları İlgili Bilgi İçerikli Yazılar 2:Sivasi hb., Ekonomi hb., Eğitim-Kültür Yazıları, Spor hb., Köşe Yazıları	159 104 62	48.92 32.00 19.08	0.70 0.77
Kitap Okuma Sıklığı	0:Okunmayanlar 1:Sadece Eline Geçince 2:Altı Ayda ya da Daha Nadir Okuyanlar 3:Birkaç Ayda Bir Kitap 4:Ortalama Ayda Bir Kitap 5:Ayda Birkaç Kitap 6:Sürekli Elinde Bir Kitap Olan	187 24 16 24 30 20 24	57.54 7.39 4.92 7.38 9.23 6.15 7.39	1.51 2.08
Okunan Kitap Türü	0: Okunmayanlar, Mizah İçerikli Kitaplar 1:Bilim-Kurgu, Siyasi, Ekonomi İçerikli, Yerli Roman, Yabancı Yazarların Romanları, Felsefik-Psikolojik, Kişisel Gelişim Kitapları	194 131	59.69 40.31	0.40 0.81

3. Araştırma Bulguları

Tokat İli kentsel alanda 325 kadın ile yapılan anket çalışması sonucunda elde edilen verilere göre, kadınların yaş ortalaması 34.11, aylık gelir ortalaması 2,057.944 TL'dir. Anket uygulanan kadınların yarısından fazlasının (%70.77) evli, %24.31'inin bekar olduğu tespit edilmiştir.

Ankete katılan kadınların eğitim durumu incelendiğinde en yüksek oranı lise mezunlarının (%33.85) oluşturduğu, bunu ön lisans, lisans ve lisansüstü eğitim yapmış olanların (%30.46) takip ettiği görülmektedir. Eğitim seviyesine ilişkin en düşük oranı, %3.07 ile okul bitirmeyip okuma yazma bilen kadınlar oluşturduğu belirlenmiştir. Anket uygulanan kadınların yarısından fazlasının (%64.00) çalışmadığı gözlenmiştir.

Anket uygulanan kadınların %32.00'si kent doğumlu iken, %30.77'si ilçe, %27.08'si kırsal alan doğumludur. Büyüdükları yer incelendiğinde, yine büyük çoğunluğun (%38.77) kentte, takiben ilçede (%28.92), kırsal alanda (%20.00) ve büyük kentte (%12.31) büyümüş oldukları görülmektedir. Yaşadıkları yer ile ilgili sonuçlar ise; yarısından fazlasının (%77.23) kentte ikamet ettiğini göstermektedir.

Görüşülen kadınların %31.69'u bütün gün, %30.46'sı akşamları sürekli televizyon izlemektedirler. Hiç aksatmadan izledikleri programların başında (%88.00) Yerli-Yabancı Dizi, Yerli-Yabancı Film, Magazin, Müzik-Eğlence Programları ve Yemek Programları gelmektedir.

Kadınların gazete-dergi okuma sıklığına bakıldığında, yarısına yakınının (%42.15) hiç gazete-dergi okumadığı, %15.69'unun sadece eline geçtiğinde okuduğu görülmektedir. Her gün gazete-dergi okuyanların oranı ise %14.77'dir. Okunan gazete-dergi türüne ilişkin sonuçlar, %48.92'lik oranla magazin birinci sırada olduğunu göstermektedir.

Kitap okuma sıklığıyla ilgili sonuçlara göre, kadınların yarısından fazlasının (%57.54) kitap okuma alışkanlığı bulunmamaktadır. Ortalama ayda bir kitap okuduğunu ifade eden kadınların oranı %9.23'tür. Okunan kitap türleri arasında %59.69 oranı ile mizah içerikli kitaplar birinci sırayı almaktadır.

Çizelge 2. Multinomial Logistic Regression Analiz Sonuçları

Değişkenler	Toplumsal normlara göre iyi insan niteliklerini rol model alan	Toplumsal statü ve başarı özelliklerini rol model alan
Sabit Terim	-3.04 (1.27)	-2.72 (1.28)
Yaş	0.19 (0.21)	0.13 (0.22)
Medeni Durum	0.25 (0.35)	-0.36 (0.34)
Gelir	0.15 (0.15)	0.15 (0.17)
Eğitim Durumu	0.19 (0.15)	0.62 (0.15)
Doğduğu Yerleşim Birimi	-0.38 (0.25)	0.22 (0.26)
Büyüdüğü Yer	0.27 (0.25)	-0.42 (0.27)
Yaşadığı Yer	0.52** (0.27)	0.67** (0.29)
TV izleme Alışkanlığı	0.77 (0.14)	-0.35 (0.15)
Hiç Aksatmadan İzlediği Programlar	0.63** (0.29)	0.61** (0.29)
Meslek	1.20* (0.40)	0.87** (0.40)
Gazete-Dergi Okuma Sıklığı	-0.12 (0.12)	-0.12 (0.12)
Gazete Dergi Türü	0.36 (0.29)	0.51** (0.28)
Kitap Okuma Sıklığı	-0.16 (0.11)	-0.20** (0.11)
Okunan Kitap Türü	-0.48 (0.25)	-0.20 (0.19)

Chi-squared (X²): 52.15247

Significance level: 0.3683695E-02

Log likelihood function: -321.0849

Rest. log likelihood: -347.1611

Mc Fadden Pseudo (R²): 0.75

*:%5 önem seviyesinde, **:%10 önem seviyesinde

Araştırmada kadınların rol model seçimini etkileyen değişkenleri tespit edilmesi için Multinomial logit model kullanılmıştır.

Modelde rol model almayan (0), toplumsal normlara göre iyi insan niteliklerini rol model alan (1) ve toplumsal statü ve başarı özelliklerini rol model alan (2) olarak belirlenmiştir. Modelde rol model almayan grup referans olarak alınmıştır. Dolayısıyla diğer kategoriler (Toplumsal normlara göre iyi insan niteliklerini rol model alan ve toplumsal statü ve başarı özelliklerini rol model alan) referans olan rol model almayanlara göre analiz edilmiştir.

Yapılan analiz sonucunda kadınların 1. grup rol model (toplumsal normlara göre iyi insan nitelikleri) seçiminde; yaşadığı yer, hiç aksatmadan izlediği televizyon programları ve meslek değişkenlerinin istatistiki yönden anlamlı olduğu belirlenmiştir. İlişkinin yönünün pozitif olduğu Çizelge 2’de görülmektedir. Anlamlı çıkan değişkenlerin marjinal etkileri çizelge 3’de gösterilmiştir. Çizelge 3’de yer alan sonuçlar, yaşadığı yer, hiç aksatmadan izlenen televizyon programı veya meslek değişkenlerindeki bir birimlik değişiminin, bağımlı değişkeni (toplumsal normlara göre iyi insan niteliklerini rol model seçme) sırasıyla, %53, %81 ve %17 oranında değiştirdiğini göstermektedir. Toplumsal statü ve başarı özelliklerini rol model seçmede de, iyi insan niteliklerini rol model seçmede olduğu gibi; yaşadığı yer, hiç aksatmadan izlediği televizyon programı ve meslek değişkenlerinin istatistiki yönden anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki içinde olduğu belirlenmiştir. Marjinal etkiler incelendiğinde, yaşadığı yer %94, hiç aksatmadan izlenen televizyon programı %72 ve meslek %82 oranında rol model seçmeyenlere göre statü ve başarı kriterlerini rol model seçenleri pozitif yönde etkilemekte olduğu anlaşılmaktadır. Statü ve başarı özelliklerini rol model seçmede kitap okuma sıklığı istatistiki olarak anlamlı bulunmuş ve negatif yönlü bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Kitap okuma sıklığındaki bir birimlik artış, statü ve başarı özelliklerini rol model seçilmesinde %27 oranında azalmaya neden olmaktadır.

Çizelge 3. Marjinal Etkiler

Değişkenler	Herhangi bir rol-model seçmeyen	Toplumsal normlara göre iyi insan niteliklerini rol model alan	Toplumsal statü ve başarı özelliklerini rol model alan
Sabit Terim	0.71	-0.40	-0.31
Yaş	-0.39	0.28	0.11
Medeni Durum	0.41	0.32	-0.73
Eğitim Durumu	-0.21	-0.86	0.29
Gelir	-0.31	0.33	-0.22
Doğduğu Yerleşim Birimi	0.44	-0.77	0.33
Büyüdüğü Yer	-0.28	0.57	-0.29
Yaşadığı Yer	-0.15	0.53**	0.94**
TV izleme Alışkanlığı	-0.53	0.18	-0.13
Hiç Aksatmadan İzlediği Programlar	-0.15	0.81**	0.72**
Meslek	-0.26	0.17*	0.82**
Gazete-Dergi Okuma Sıklığı	0.29	-0.15	-0.14
Gazete Dergi Türü	-0.12	0.34	0.74**
Kitap Okuma Sıklığı	0.44	-0.17	-0.27**
Okunan Kitap Türü	0.85	-0.82	-0.25

5. Sonuç

Tokat İli kentsel alanda kadınların rol model seçimleri üzerine yapılan bu araştırmada elde edilen sonuçlar, kadınların % 45.23’ünün herhangi bir rol model seçmediklerini, %27.69’unun iyi insan özelliği olarak nitelendirilebilecek özellikleri ve bu özellikleri taşıyan kişileri, %27.08’inin toplumda statü ve başarı sağlayabilecek özellikleri rol model olarak seçtiklerini göstermektedir.

Sonuçlara göre, kadınların yaşadıkları yerleşim birimi, televizyonda en çok izledikleri program ve meslekleri, gerek iyi insan olma özelliklerini, gerekse statü ve başarı özelliklerini rol model seçmede pozitif yönde etkili faktörlerdir. Araştırmada ortaya çıkan ilgi çekici bir sonuç ise kitap okuma sıklığının toplumsal statü ve başarı özelliklerini rol model almada negatif etkili bir faktör olmasıdır.

Özellikle televizyonda izlenen programın diğerlerinden daha yüksek bir marjinal etkiye sahip olduğu görülmektedir. Televizyonun, kullanılabilirliği ve ulaşılabilirliği yüksek olan bir araç olduğu dikkate alındığında, araştırmada ortaya çıkan bu sonuçun önemli bir noktaya işaret ettiği ifade edilebilir. Bu sonuca dayanarak, hemen her kadının sahip olduğu, ulaşabildiği ve günlük yaşamında önemli yer verdiği bu iletişim aracının, olumlu yönde davranış değişimi ve kendini geliştirme amacına hizmet etmesinin mümkün olduğu yargısına varılabilir.

Yaşadığı yerleşim biriminin etkili olması ve yerleşim birimi büyüdükçe rol model seçmenin olumlu yönde değişmesi, günlük yaşamdaki çeşitlilik ve insanlara daha fazla sosyal paylaşım ortamına katılma şansı olmasıyla ilişkilendirilebilir. Ancak kırsal alan ve küçük yerleşim birimlerinde rol model seçmede daha pasif olan davranış biçimi ve sonuçları ayrı bir araştırma konusu olarak değerlendirilebilir. Kentsel alanda yaşamını sürdürmek, rol model seçme eğilimini pozitif yönde etkilediğine göre, kadınların bu şekilde sosyalleşme ve kendilerini geliştirme olanağını güçlendirmek için kırsal alanda yaşayan kadınlara benzer olanakların sağlanması yararlı olabilecektir.

Düzenli bir gelire ve sosyal güvencesi olan bir işte çalışma, rol model seçmeyi pozitif yönlü etkilemektedir. Bu şekilde çalışan kadınlarda kendilerine kişilik özellikleri belirleyip benimseme davranışı daha fazla olmaktadır. Bu sonuç, statü olarak daha iyi durumda oldukları söylenebilecek bu kadınlar için, rol model seçme ve çalışma kriteri arasında karşılıklı bir etkileşim olduğu düşüncesini akla getirmektedir. Bir başka deyişle, düzenli meslek sahibi kadınların, bu mesleği edinmede de daha önce seçtikleri olumlu rol modellerin etkili olmuş olabileceği fikri uyanmaktadır. Ancak bu araştırmada bu yönlü bir ilişki aranmamış olup, söz konusu yargıya varmak için de yeni araştırmalara gereklilik duyulduğu söylenebilir.

Kaynaklar

- Ergün, M., 1994. Eğitim Sosyolojisi, Ocak Yayınları, Ankara.
- Greene, W.H., 1998. LIMDEP, Version 7.0., Econometric Software, Bellfort, NY.
- Greene W.H., 2011. Econometric Analysis. Seventh Edition. Prentice Hall, ISBN-10: 0131395386, New Jersey.
- Fujimoto, K., 2003. Application of Multinomial and Ordinal Regressions to the Data of Japanese Female Labor Market, Kyoritsu Women's College, University of Chicago.
- Kaya, K., Tuna, M., 2008. "İlköğretim Çağındaki Çocukların Sosyalleşmesinde Televizyonun Etkisi" SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Mayıs 2008, Sayı:17, ss.159-182.
- Mcfadden, D., 1972. "Conditional logit analysis of qualitative choice behaviour", in Zarembka, P. (Ed.), Economic Theory and Mathematical Economics, Academic Press, New York, NY.
- Newbold, P., 1995. Statistics for Business and Economics. New Jersey: Prentice Hall.
- Tezcan, M., 1985. Eğitim Sosyolojisi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No : 150, Ankara.
- TURKSTAT (Turkish Statistical Institute), 2010. survey results for household consumption expenses. State Institute of Statistics Prime Ministry Republic of Turkey, Ankara, <http://www.turkstat.gov.tr> internet web page.
- Öztürk, T., 2004. "Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Olumsuz Etkileri" Yakın Doğu Üniversitesi. Yayınlanmamış proje.
- Tümkan, F., 2007. "Televizyondaki Şiddetin Çocuk Üzerindeki Etkisi" KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı, Milli Eğitim Dergisi, Mart 2007, sayı:1, Lefkoşa / KKTC
- Yamane, T., 2001. Basic Sampling Methods. In: Translators, Esin, A., M.A. Bakır, C. Aydın and E. Gurbuzsel (Eds.). Literatur Publishing, Istanbul.